

Виши асистент мр Игор Петковић

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

НЕПРИЈАВЉИВАЊЕ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА ИЛИ УЧИНИОЦА

Сврстано у групу кривичних дјела против правосуђа, према уобичајеној подјели, у подгрупи дјела онемогућавања вршења функције кривичног правосуђа (уз ову, наводе се и подгрупа инкриминација којима се отежава рад правосудних органа, и подгрупа кривичних дјела против одлука правосудних органа), иако блиско кривичном дјелу непријављивање припремања кривичног дјела (у односу на које се оцјењује као лакше), непријављивање кривичног дјела или учиниоца, има самостално биће и предмет је овог рада.

Намјера аутора је да коришћењем историјског, компаративног и правнодогматског метода разјасни, бар дјелимично, законску обавезу пријављивања кривичног дјела и учиниоца, и анализира услове чијим испуњењем појединац улази у криминалну зону.

Кључне ријечи: Нечињење; Дужност; Криминална зона.

1. УВОД

Заштитини објект Главе двадесет осме Кривичног закона Републике Српске¹ је правосуђе, односно правилно и несметано обављање правосудне функције. Кривичним дјелом непријављивања учиниоца или кривичног дјела онемогућује се обављање правосудне функције у случајевима кад постоје материјалноправни и процесноправни услови за стављање ових у дејство.²

Игор Петковић, phoebe@teol.net.

¹ Кривични закон Републике Српске – КЗ РС, *Службени гласник РС*, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13.

² Ј. Таховић, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд 1961, 359.

За разлику од старијих кривичних законодавства која нису познавала посебну групу кривичних дјела против правосуђа,³ већина савремених кривичних законика ова кривична дела предвиђа у оквиру посебне главе (с тим што се њихов круг и начин инкриминисања разликује). Ову главу кривичних дела садржавао је Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца,⁴ односно Кривични законик Краљевине Југославије из 1929. године (глава XIV)...⁵ Овим Законом било је инкриминисано непријављивање припремања „злочинства“, а не и непријављивање кривичног дјела или учиниоца.⁶ Иако у наведеној глави није било прописано дјело које би одговарало данашњој инкриминацији непријављивање дјела или учиниоца (параграф 135 инкриминише непријављивање припремања „извршења каквог злочинства“⁷), у глави XXVIII – Кривична дела против службене дужности, прописано је: „Државни службеник који, у намери да кога сачува од казне законом запређене, пропусти да учини што би по закону био дужан учинити, казниће се затвором до две године (...)“ (параграф 393).⁸ У овој формулацији препознајемо дио из става 2 данашње инкриминације.

³ „Не заборавимо да је *Bonneville de Marsangu* (класична школа, прим. И. П.), који је био судија, дао доста предлога као што су судски регистри или предлог да се оптужи сваки грађанин који зна да је извршен злочин, па то одмах не пријави најближој власти.“ – Ж. Прадел, *Историјат кривичних доктрина*, (пр. Обрад Перић), Београд 2008, 52.

⁴ *Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца*, Државна штампарија, Београд 1929. (Законик је обнародован у *Службеним новинама*, бр. 33-XVI, од 9. фебруара 1929.).

⁵ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Београд 2007, 280.

⁶ Историјски посматрано, кажњавање непријављивања није неспорно: „Тврди се, да кажњивост тог дела може стварати тежак конфликт за човека који је случајно дознао за припремање злочинства, а неће га пријавити због политичких, религијских, или моралних итд. уверења, те сем тога наводи се, да је борба са злочинствима дужност полициске и судске власти и да правна држава не сме да наметне грађанину принудну обавезу пријаве, угрожавајући му казном.“ Доносилац наведеног Законика иде путем законодавства која инкриминишу непријављивање припремања, уз ослобађање одређених лица те дужности. – Вид. М. П. Чубински, *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије*, Београд 1934, 288–291.

⁷ Притом, изричито предвиђа изрицање казне „и онда кад је учинилац који је дело покушао или извршио био неурачунљив“ (мисли се на учиниоца чије дјело је био у обавези да пријави учинилац ове инкриминације).

⁸ *Кривични законик Краљевине Југославије и 343 решења свих апелационих судова и свих одељења Касационог суда год. 1930–1935*. (ур. Ј. Весел, В. Тимошкин), Сарајево 1935.

У односу на инкриминацију из Кривичног закона СР Босне и Херцеговине⁹ (у Глави осамнаестој – Кривична дјела против правосуђа, чл. 188), постоје извијесне разлике: захтјев КЗ СР БиХ је да се ради о дјелу за које се може изрећи смртна казна, за први облик прописана је (само) казна затвора до три године, иста казна је предвиђена и за облик из става 2. Искључење кажњивости обухвата слједећа лица: брачни друг, сродник по крви у правој линији, брат, сестра, усвојилац или усвојеник, бранилац, љекар или вјерски исповједник учиниоца. У исто вријеме, инкриминацију Непријављивање кривичног дела предвиђао је и Кривични закон СФРЈ.¹⁰ По принципу подијељене надлежности између Федерације и република, ова инкриминација сврстана је у Главу деветнаесту – Кривична дјела против службене дужности службених лица у савезним органима.¹¹ У суштини, оваква подијељена надлежност постоји и данас: Кривични закон Босне и Херцеговине¹² инкриминише непријављивање дјела или учиниоца за које се по закону БиХ може изрећи казна дуготрајног затвора, односно одговорност службених или одговорних лица на нивоу БиХ. Кривични закон БиХ посебно инкриминише непријављивање лица оптуженог од међународног кривичног суда (чл. 231).

2. ПОЗИТИВНОПРАВНО ОДРЕЂЕЊЕ ИНКРИМИНАЦИЈЕ

Кривични закон Републике Српске инкриминише непријављивање кривичног дјела или учиниоца чланом 362 на слједећи начин.

1) Ко зна да је неко лице учинило кривично дјело за које се по закону може изрећи казна затвора од двадесет година или дуготрајни затвор, или само зна да је такво дјело учињено па то не пријави прије него што су дјело, односно учинилац откривени, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

⁹ Кривични закон СР Босне и Херцеговине – КЗ СР БиХ, *Службени лист СР БиХ*, бр. 16/77.

¹⁰ Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – КЗ СФРЈ, *Службени лист СФРЈ*, бр. 44/76. (КЗ СФРЈ и КЗ СР БиХ ступили су на снагу 1. јула 1977. године.)

¹¹ Члан 199: 1) Службено лице које не пријави кривично дјело за које је сазнало у вршењу службе ако се за то дјело по закону може изрећи пет година или тежа казна, а за дјело се гони по службеној дужности, казниће се затвором од три мјесеца до три године. 2) За дјело из става 1 овог члана, неће се казнити службено лице коме је учинилац брачни друг, сродник по крви у правој линији, брат, сестра, усвојилац или усвојеник, или које је бранилац или љекар учиниоца.

¹² Кривични закон Босне и Херцеговине – КЗ БиХ, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 и 8/10.

2) Службено лице које свјесно пропусти да пријави кривично дјело за које је сазнало у вршењу своје дужности, ако се за то дјело по закону може изрећи пет година затвора или тежа казна, а дјело се гони по службеној дужности, казниће се затвором до три године.

3) Нема кривичног дјела из става 1 овог члана ако дјело није пријавило лице коме је учинилац брачни друг, лице које са њим живи у ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат, сестра, усвојилац или усвојеник, као и брачни друг неког од наведених лица, односно лице које са неким од њих живи у трајној ванбрачној заједници, као и бранилац, љекар или вјерски исповједник учиниоца.

Из законског одређења, произлази да постоје два облика кривичног дјела и, слједствено томе, различити начини његовог остварења. Први облик (ст. 1) могуће је извршити на два начина: непријављивањем учиниоца или непријављивањем извршеног дјела. У случају прве алтернативно постављене радње, зна се ко је учинилац, а код друге радње не зна се ко је учинилац, али се зна да је извршено кривично дјело.

Ово је право кривично дјело нечињења (омисивни деликт), законским описом радња се остварује пропуштањем. Кривично дјело може бити извршено нечињењем само кад је учинилац пропустио чињење које је био дужан да изврши (КЗ РС, чл. 8, ст. 2).¹³

Пријава се подноси органу надлежном за послове јавне безбједности и реда, или на ма који начин учествује у репресији или превенцији криминалитета. На овај начин, и ненадлежни орган ће прослједити пријаву надлежном органу. Може се поставити питање да ли дужност пријављивања постоји и на страни самог пасивног субјекта. Ова обавеза постоји у случајевима када је кривичним дјелом повријеђено још неко лице или када се ради о кривичном дјелу које поред тога представља напад на неко опште добро.¹⁴ Дакле, учинилац дјела може бити и лице које је само оштећено или угрожено дјелом, јер спречавање откривања дјела и (прогона) учиниоца није нешто што зависи од воље оштећеног.¹⁵

Да би постојало непријављивање кривичног дјела, мора се радити о дјелу за које се може изрећи казна затвора од двадесет година или казна дуготрајног затвора. Уз то, даљи услов за постојање дјела је да учинилац односно дјело нису пријављени у вријеме прије него што су

¹³ Поред законског одређења кривичног дјела нечињења, у теорији постоје различите подјеле. – Упор.: З. Стојановић, *Кривично право, Општи део*, Београд 2009, 94–96; М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Општи део*, Бања Лука 2008, 158–163.

¹⁴ Ј. Таховић, 365.

¹⁵ F. Bačić, Š. Pavlović, *Kazneno pravo, Posebni dio*, Zagreb 2001, 404.

откривени. Нема овог кривичног дјела ако су учинилац односно дјело већ откривени. На овај начин, сужава се криминална зона и оправдава сама инкриминација. Под учиниоцем дјела сматра се како извршилац и саизвршилац, тако и подстрекачи и помагачи. То значи, да непријављивање постоји и у случају када не буде пријављен нпр. помагач. Кривично дјело постоји и када радњу непријављеног дјела остварује дијете или неурачунљиво лице. Под откривањем учиниоца подразумева се и откривање мјеста на ком се скрива учинилац чији идентитет (не и мјесто боравка) је познат органима гоњења.¹⁶

Даље, дјело постоји како у случају да се ради о довршеном дјелу, тако и у ситуацији кад је ријеч о покушају. Имајући у виду прописане казне (од двадесет година или казну дуготрајног затвора) и члан 20 КЗ РС,¹⁷ увијек ће се радити о покушају који је кажњив.

Учиниоца може бити свако лице, изузев оног које је учествовало у извршењу кривичног дјела које није пријављено.

Облик кривице који се тражи за постојање непријављивања дјела или учиниоца је умишљај. Субјективно обиљежје бића кривичног дјела је и знање о учиниоцу или дјелу. Знање подразумева свијест о обиљежјима кривичног дјела за које се може изрећи (предвиђена) казна, а не свијест да је кривичним законом таква казна прописана. Није довољно знати да је учињено тешко кривично дјело, потребно је да постоји знање о битним елементима тог дјела којима је условљена његова квалификација.¹⁸

За први облик, прописана је новчана казна или казна затвора до три године.

Други облик (ст. 2) постоји кад службено лице свјесно пропусти да пријави кривично дјело за које је сазнало у вршењу своје дужности, а за то дјело се по закону може изрећи казна затвора од пет година затвора или тежа казна, а за дјело се гони по службеној дужности.¹⁹

¹⁶ В. Zlatarić, *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, II svezak, Zagreb 1958, 527.

¹⁷ Ко са умишљајем започне извршење кривичног дјела, али га не доврши, казниће се за покушај кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора од три године или тежа казна, а за покушај другог кривичног дјела само кад закон изричито прописује кажњавање за покушај (КЗ РС, чл. 20, ст. 1).

¹⁸ Тако, и В. Zlatarić, 526.

¹⁹ Процесни закони у Босни и Херцеговини усвојили су начело официјелности. Изузетак је Закон о кривичном поступку Републике Српске – ЗКП РС (*Службени гласник РС*, бр. 53/12), који ово начело предвиђа за већину, али не за сва кривична дјела. Ограничење његове примјене представља институт приједлога оштећеног за кривично гоњење (одобрење за гоњење учинилаца и гоњење по предлогу, ЗКП РС, чл. 213). Приједлог садржи сагласност оштећеног да тужилац предузме и врши кривично гоњење. Кривична дјела за која се гони по приједлогу су: неовлашћено откривање професионалне тајне (чл. 173), утаја (чл. 235), одузимање туђе ствари (чл. 236), превара

За постојање овог облика, неопходно је да је учинилац службено лице (*delicta propria*).²⁰ Кривични закон Републике Српске, у члану 147, ставом 3 прописује да је службено лице изабрани или именовани функционер у органима законодавне, извршне и судске власти Републике Српске, јединице локалне самоуправе и у другим државним органима и јавним установама или службама које врше одређене управне, стручне и друге послове у оквиру права и дужности власти која их је основала; судија уставног суда, судија, тужилац, правобранилац, лице које стално или повремено врши службену дужност у наведеним јавним органима или установама; нотар, извршитељ и арбитар, овлашћено лице у привредном друштву или у другом правном лицу којем је законом или другим прописом донесеним на основу закона или закљученог уговора о арбитражи повјерено вршење јавних овлашћења, а које у оквиру тих овлашћења врши одређену дужност, те друго лице које врши одређену службену дужност на основу овлашћења из закона или другог прописа донесеног на основу закона и лице којем је фактички повјерено вршење појединих службених дужности. Када је као учинилац одређеног кривичног дјела означено службено лице, лица из овог става могу бити учиниоци тих дјела ако из обиљежја појединог кривичног дјела или из појединог прописа не произлази да учинилац може бити само неко од тих лица.²¹

Потребно је да је службено лице за кривично дјело сазнало у вршењу своје дужности. У случају да је за дјело сазнало ван службене

(чл. 239), оштећење туђе ствари (чл. 249), оштећење туђих права (чл. 251), самовлашће (чл. 397), као и друга дјела наведена у члану 256 КЗ-а РС (гоњење у случају кад је учинилац у блиском односу са оштећеним). – Вид. М. Симовић, *Кривично процесно право, Увод и општи дио*, Бихаћ 2009, 147.

²⁰ КЗ БиХ; Кривични закон Федерације БиХ – КЗ ФБиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 и 42/11; Кривични закон Брчко Дистрикта – КЗ БД БиХ – пречишћени текст, *Службени гласник БД БиХ*, бр. 47/11, 52/11 и 9/13: „службено или одговорно лице“.

²¹ КЗ РС, истим чланом у ставу 4. Под појмом одговорног лица подразумева се лице коме је у предузећу или другом правном лицу, с обзиром на његову функцију или на основу посебног овлашћења, повјерен одређени круг послова који се односе на извршавање закона, прописа донесених на основу закона или општих аката предузећа или другог правног лица у управљању и руковању имовином или у руковођењу производним или неким другим привредним процесом или надзором над њима. Одговорним лицем сматра се и службено лице кад су у питању кривична дјела код којих је као учинилац означено одговорно лице, а нису предвиђена у глави о кривичним дјелима против службене дужности овог закона, односно као кривична дјела службеног лица у некој другој глави овог закона. Став 5 гласи: „Кад је као извршилац одређених кривичних дјела означено само службено, односно одговорно лице или војно лице, сва та лица могу бити извршиоци тих дјела, ако из обиљежја појединог дјела или појединог прописа не произлази да извршилац може бити само неко од тих лица.“

дужности, неће се радити о овом облику кривичног дјела. Ако би били испуњени услови, могло би се радити о облику из става првог.

Код овог облика, законски опис не обухвата непријављивање учиниоца већ само кривичног дјела за које се може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, а за које се гони по службеној дужности. Поставља се питање шта је са непријављивањем учиниоца ако, на примјер, службено лице свјесно пропусти да пријави учиниоца кривичног дјела за ког је сазнало у вршењу своје дужности, а за дјело се може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна и дјело се гони по службеној дужности. У теорији постоји став да је службено лице дужно да пријави (и) учиниоца ако му је он познат.²²

За постојање овог облика не тражи се да је пропуштање пријављивања извршено у вријеме прије него што је дјело откривено.

Дјело се може извршити са умишљајем.

За овај облик прописана је казна затвора до три године.

Кривично дјело неријављивање кривичног дјела или учиниоца сматра се довршеним у тренутку кад је настала обавеза на чињење, односно кад је наступила дужност пријављивања дјела. За постојање дјела из става првог, обавеза пријављивања постоји док кривично дјело или учинилац нису откривени. „Уколико су постојале неке околности које су онемогућавале пријављивање, ова обавеза настаје престанком тих околности.“²³

Нема обавезе пријављивања ако због амнестије или апсолутне застарјелости није могуће кривично гоњење. Релативна застарјелост није разлог искључења постојања овог кривичног дјела, јер постоји могућност кривичног гоњења и осуде лица за које застарјелост није наступила.²⁴

Ставом трећим предвиђен је лични основ искључења кажњивости. Овај основ је примјенљив само на први облик кривичног дјела, не и на други. Нема кривичног дјела ако дјело није пријавило лице које је брачни друг учиниоца, лице које са њим живи у ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат, сестра, усвојилац или усвојеник, као и брачни друг неког од наведених лица, односно лице које које са неким од њих живи у трајној ванбрачној заједници, као и бра-

²² Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Београд 2004, 329; Љ. Лазаревић, *Кривично право Југославије, Посебни део*, Београд 1995, 686.

²³ Љ. Лазаревић, 685.

²⁴ М. Бабић, Љ. Филиповић, И. Марковић, З. Рајић, *Коментари кривичних/казнених закона у Босни и Херцеговини*, књига I, Сарајево 2005, 745.

нилац,²⁵ љекар или вјерски исповједник учиниоца. Како се ради о лицима која су у одређеном блиском односу са учиниоцем, сматра се неоправданом примјена овог основа у ситуацији кад ова лица не пријаве дјело, а тек потом сазнају за његовог учиниоца са којим су у наведеном односу (јер сврха ове одредбе је ослобођење обавезе пријављивања на страни одређених лица која су у блиској вези са учиниоцем а не обавезе пријављивања учиниоца који је још непознат).²⁶ Исто тако, бранилац, љекар и вјерски исповједник до сазнања о дјелу или учиниоцу треба да дођу у вези са обављањем и правилима професије. Сазнање до ког би ова лица дошла на други начин не могу бити основ искључења противправности²⁷ (нпр. на вјерског исповједника који на пијаци види разбојништво и у учиниоцу препозна лице из своје парохије, не може се примијенити основ искључења противправности, односно непријављивањем он чини кривично дјело). Из текста Закона произлази да искључење кажњивости не обухвата: брачног друга браниоца, љекара или вјерског исповједника, односно лица која са њима живе у трајној²⁸ ванбрачној заједници.

Дакле, нема искључења кривичног дјела кад службено лице не пријави дјело за које је сазнало у вршењу своје дужности (за које се може изрећи пет година затвора или тежа казна, а дјело се гони по службеној дужности). У овом случају, наведени однос између службеног лица и учиниоца је ирелевантан.²⁹ Треба примијетити да овакво законско рјешење предвиђа само законодавац Републике Српске. Кривични закон Босне и Херцеговине, Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине и Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине предвиђају искључење постојања кривичног дјела и у случајевима блиског односа службеног или одговорног лица и учиниоца.

Кривични закон ФБиХ и КЗ БД БиХ прописују: „За кривична дјела из ставова 1 и 2 овога члана казниће се и доктор медицине, доктор стоматологије, бабица или здравствени радник, психолог, јавни биљежник и радник социјалног старања, ако је кривично дјело учињено према дјетету или малољетнику.“ (КЗ ФБиХ, чл. 345, ст. 4 и КЗ

²⁵ Нацртом Кривичног законика ФНРЈ, основ искључења противправности обухвата и браниоца: „Ово је било нужно да би се што више учврстило право оптуженог на одбрану, јер без таквог решења право оптуженог на формалну одбрану тј. одбрану преко браниоца, било би сужено неповерењем које би оптужени имао према свом браниоцу.“ – Вид. Објашњења уз Нацрт кривичног законика ФНРЈ, Београд 1951, 240.

²⁶ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Београд 2009, 718.

²⁷ М. Бабић *et al.*, 746.

²⁸ КЗ БиХ, КЗ ФБиХ, КЗ БД БиХ не садрже одређење „трајна“.

²⁹ Данас се неријетко говори о непотизму. Овако формулисано инкриминацијом даје се, иако посредно, недвосмислен допринос борби против ове појаве.

БДБиХ, чл. 339, ст. 4). Ова новина је формализација настојања да се пружи појачана кривичноправна заштита дјечи и малољетницима у случајевима када се дјело чини на њихову штету.³⁰

3. ПРОЦЕСНЕ ОДРЕДБЕ О НЕПРИЈАВЉИВАЊУ

Законом о кривичном поступку Републике Српске³¹ прописана је обавеза пријављивања кривичног дјела за службена и одговорна лица у свим органима власти у Републици Српској, јавним предузећима и установама: „Дужни су да пријаве кривична дјела о којима су обавијештени или за која сазнају на неки други начин“.³² Грађанин има право да пријави извршење кривичног дјела (ЗКП РС, чл. 222, ст. 1). Свако је дужан да пријави извршење кривичног дјела када непријављивање представља кривично дјело (ст. 2). Закон о кривичном поступку РС (чл. 223) прописује да се пријава подноси тужиоцу, писано или усмено. Ако се подноси усмена пријава, подносилац се упозорава на посљедице лажног пријављивања, а о усменој пријави се саставља записник. Ако је пријава саопштена телефоном, сачињава се службена забиљешка. Ако је пријава поднесена суду или овлашћеном службеном лицу, они ће пријаву примити и „одмах“ доставити тужиоцу.

Ако се у међусобну везу доведу одредбе ЗКП-а РС и КЗ-а РС, питање које се поставља је сљедеће: ако је према КЗ-у РС (ст. 2) за постојање инкриминације потребно да лице у вршењу службене дужности сазна за дјело (па то свјесно пропусти да пријави, а за дјело је могуће изрећи казну од пет година затвора или тежу и за дјело се гони по службеној дужности), а према ЗКП-у службена и одговорна лица у свим органима власти у Републици Српској, јавним предузећима и установама „дужни су да пријаве кривична дјела о којима су обавијештени или за која сазнају на неки други начин“, да ли су непријављивања дјела за која се не може изрећи казна затвора од пет година или тежа, или за која се сазнало на неки други начин мимо службене дужности ван кривичноправне сфере, тј. да ли је то дисциплинска одго-

³⁰ Z. Tomić, *Krivično pravo II, Posebni dio*, Sarajevo 2007, 334.

³¹ Закон о кривичном поступку Републике Српске – ЗКП РС, *Службени гласник РС*, бр. 53/12.

³² У таквим околностима, службено и одговорно лице ће предузети мјере да би се сачували трагови кривичног дјела, предмети на којима је или помоћу којих је учињено кривично дјело и други докази о њима и обавијестиће о томе, без одгађања, овлашћено службено лице или тужилаштво (ст. 1). Здравствени радници, наставници, васпитачи, родитељи, старатељи, усвојоци и друга лица која су овлашћена или дужна да пружају заштиту и помоћ малољетним лицима, да врше надзор, одгајање и васпитавање малољетника, а који сазнају или оцијене да постоји сумња да је малољетно лице жртва сексуалног, физичког или неког другог злостављања, дужни су да о тој сумњи одмах обавијесте овлашћено службено лице или тужиоца (ЗКП РС, чл. 221, ст. 2).

ворност? Сигурно да не! (Ако је за учињено дјело наведених обиљежја нпр. директор неког предузећа сазнао за вријеме годишњег одмора, док је зимицао са породицом, према КЗ-у РС нема овог кривичног дјела.)

Начело законитости недвосмислено забрањује стварање нових бића кривичних дјела и забрањује аналогију, а Закон о кривичном поступку инструментализује одредбе материјалног кривичног права. У наведеном примјеру не би постојало дјело непријављивање кривичног дјела или учиниоца из става 2, али уз испуњење услова постојао би облик из става првог за који се не тражи посебно својство службеног лица. Како је за први облик потребно да се не пријави кривично дјело за које се може изрећи казна затвора од двадесет година или казна дуготрајног затвора, умногоме се сужава криминална зона. У случају да нису остварени елементи кривичног дјела из члана 362 КЗ-а РС (става 1, а ни става 2), потребно је размотрити могућност подвођења чињеничног стања под законски опис неке од инкриминација из Главе двадесет седме: Кривична дјела против службене дужности (злоупотреба службеног положаја или овлашћења из члана 374, или несавјестан рад у служби из члана 354).³³

Иначе, није сасвим јасно зашто је законодавац тек измјенама из 2010. године првобитно ограничење из става 1 „до двадесет година или доживотни затвор“ замијенио ограничењем „од двадесет година или дуготрајни затвор“. Доживотни затвор, којим је замијењена смртна казна, у домаћем законодавству престао је раније да постоји. Ин-

³³ Злоупотреба службеног положаја или овлашћења из члана 347 постоји кад службено или одговорно лице које у намјери да себи или другоме прибави какву неимовинску корист или да другоме нанесе какву штету, искористи свој положај или овлашћење, прекорачи границе свог овлашћења или не изврши своју дужност (казниће се затвором од три мјесеца до три године; ст. 1). За квалификоване облике захтијева се да је нанесена знатнија штета или да је дошло до теже повреде права другог (затвор од шест мјесеци до пет година; ст. 2), да службено или одговорно лице које у намјери да себи или другоме прибави какву имовинску корист, искористи свој положај или овлашћење, прекорачи границе свог овлашћења или не изврши своју дужност (казниће се затвором од шест мјесеци до пет година; став 3), као и када прибављена корист из претходног става прелази износ 10.000 КМ (затвор од једне до осам година), односно 50.000 КМ (затвор од двије до десет година). Да ли се неимовинском коришћу одговорног лица може сматрати будућа подршка коју ће оно уживати од стране (непријављеног) учиниоца дјела кроз различите облике одлучивања, у случају кад не пријави неко кривично дјело за које је сазнало? Или, да ли постоји намјера прибављања имовинске користи другоме, када одговорно лице не пријави кривично дјело знајући да би егзистенција запосленог била доведена у питање у случају губитка радног мјеста? (Уговор о раду престаје да важи ако радник буде осуђен на безусловну казну затвора или на мјеру безбједности, васпитну или заштитну мјеру у трајању дуже од три мјесеца – са даном почетка извршења казне, односно мјере, ако због извршења мјере радник мора одсуствовати с рада. – Закон о раду, пречишћени текст – ЗОР, *Службени гласник РС*, бр. 55/07, чл. 125.

криминисање непријављивања има криминалнополитичко оправдање када је ријеч о кривичним дјелима одређене тежине.³⁴ Заправо, нејасно је зашто је у новој формулацији одређено да казна треба бити од двадесет година или дуготрајни затвор, када је према КЗ-у РС општи максимум казне затвора двадесет година (чл. 32, ст. 1), а казна дуготрајног затвора (чл. 31а, ст. 1) од двадесет пет до четрдесет пет година. Не постоји могућност изрицања казне у распону од двадесет до двадесет пет година.³⁵ Стога, требало би да гласи: „(...) За које се по закону може изрећи казна затвора двадесет година или казна дуготрајног затвора (...)“.

4. ЗАКЉУЧАК

Правна држава је, у посљедњим деценијама, идеал коме се тежи. Чини се да учестала примјена термина „правна држава“ води упрошћавању елемената које овај појам подразумијева и интензивира ризик одвајања појма од његовог стварног значења.³⁶ Простор између постојећег и жељеног постао је димензија у којој се не штеде критике и етикетирају „кривци“ за недовољно брзо успостављање овог модела. На удару критике најчешће је рад правосудних органа. С једне стране, учесталост критике је схватљива када се има у виду значај улоге коју ови органи обављају, али с друге стране, изгледа да ван критичког фокуса остаје извијестан број кривичних дјела којима се заштита пружа управо правосуђу.

³⁴ Ј. Таховић истиче да и поред тежине кривичног дјела, држава не изједначава грађане са органима чија је функција откривање и сузбијање криминалитета. С тим у вези, овај аутор разграничава општу и посебну дужност пријављивања кривичног дјела. „У првом случају иако је дужност општа, она је ограничена низом законских услова који су потребни па да непријава буде кривично дело. У другом случају ако је дужност посебна, она је много шира и повреда ове дужности готово увек значи кривично дело.“ – Вид. Ј. Таховић, 363.

³⁵ Другачија рјешења прописана су КЗ-ом БиХ, КЗ-ом ФБиХ и КЗ-ом БД БиХ. Према овим законима, распон казне дуготрајног затвора износи од двадесет до четрдесет пет година. Истовремено, овим законима прописано је да се мора радити о дјелу за које је прописана (само) казна дуготрајног затвора.

³⁶ Вриједносно пражњење и (зло)употреба појединих појмова или израза није неуобичајена. Ј. Ћирић каже: „Свако ко је иоле реалан, као и свако ко зна нешто више о друштвеним проблемима, односно политици сузбијања криминалитета, зна такође и то да су фразе типа 'обрачун са криминалом', тј. 'коначно решење проблема криминалитета', превасходно бесмислене, али да исто тако могу бити и опасне. Не постоји 'коначно решење', осим ако под тим не подразумевамо оно што се догађало у нацистичкој Немачкој 30-тих година XX века, али како нам управо то време показује, грађани су склони да поверују у свакојаке приче о 'коначној борби' и 'коначном решењу'.“ – Вид. Ј. Ћирић, „Егземпларно кажњавање“, *Казнена политика (Раскол између закона и његове примјене)*, Источно Сарајево 2012, 349–364.

Непријављивање кривичног дјела или учиниоца је инкриминација којом се осигурава несметано обављање функције органа ког (не)критички сматрамо кључним за приближавање и остварење идеала правне државе.

Толеранција на непријављивање је висока. Без улажења у могуће разлоге таквог става, није сувишно поновити да је (и овдје) без значаја флуидна путања моралног и социјалног захтјева, јер је зона кривичноправно релевантног пропуштања одређена на начин који не оставља простор за сумњу или дилеме, као и да евентуално позивање учиниоца на правну заблуду, према позитивноправном рјешењу не искључује његову кривицу.³⁷

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Бабић, Милош, Марковић, Иванка, *Кривично право, Општи дио*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука 2008;
2. Бабић, Милош, Филиповић, Љиљана, Марковић, Иванка, Рајић, Здравко, *Коментари кривичних/ казних закона у Босни и Херцеговини*, Савјет/Вијеће Европе и Европска комисија, Сарајево 2005;
3. Bačić, Franjo, Pavlović, Šime, *Kazneno pravo, Posebni dio*, Informator, Zagreb 2001;
4. Zlatarić, Bogdan, *Krivični zakonik u praktičnoj primjeni*, II svezak, Narodne novine, Zagreb 1958;
5. Јовановић, Љубиша, Ђурђић, Војислав, Јовашевић, Драган, *Кривично право, Посебни део*, Службени гласник, Београд 2004;
6. *Кривични закон Социјалистичке Федеративне Републике Југославије са објашњењима* (ур. М. Срдих), Савремена администрација, Београд 1977;
7. *Кривични закон Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине са објашњењима* (ур. Р. Комненовић), Службени лист СР БиХ – ИГ-КРО „Свјетлост“ – Републички завод за јавну управу, Сарајево 1978;
8. Лазаревић, Љубиша, *Кривично право Југославије, Посебни део*, Савремена администрација, Београд 1995;
9. *Објашњења уз Нацрт кривичног законика ФНРЈ*, Службени лист ФНРЈ, Београд 1951;

³⁷ Учиниоца кривичног дјела који из оправданих разлога није знао да је то дјело забрањено, може се блаже казнити или ослободити од казне (КЗ РС, чл. 19). „Ослободити од казне“ и „не бити крив“ различите су категорије.

10. Прадел, Жан, *Историјат кривичних доктрина*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2008;
11. Симовић, Н. Миодраг, *Кривично процесно право, Увод и општи дио*, Правни факултет Универзитета у Бихаћу, Бихаћ 2009;
12. Стојановић, Зоран, *Коментар кривичног законика*, Службени гласник, Београд 2009;
13. Стојановић, Зоран, *Кривично право, Општи део*, Правна књига, Београд 2009;
14. Стојановић, Зоран, Перић, Обрад, *Кривично право, Посебни део*, Правна књига, Београд 2007;
15. Таховић, Јанко, *Кривично право, Посебни део*, Савремена администрација, Београд 1961;
16. Tomić, Zvonimir, *Krivično pravo II, Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007;
17. Ћирић, Јован, „Егземпларно кажњавање“, *Казнена политика (Раскол између закона и његове примјене)*, Министарство правде Републике Српске – Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу – Град Источно Сарајево – ЈУ Службени гласник Републике Српске Бања Лука, Источно Сарајево 2012;
18. Чубински, П. Мих., *Научни и практични коментар Кривичног законика Краљевине Југославије*, Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, Београд 1934.

Правни прописи

1. Закон о кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 53/12;
2. Закон о раду, пречишћени текст, *Службени гласник РС*, бр. 55/07;
3. Кривични законик за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, Државна штампарија, Београд 1929;
4. Кривични законик Краљевине Југославије и 343 решења свих апелационих судова и свих одељења Касационог суда год. 1930-1935 (ур. Ј. Весел, В. Тимошкин), Сарајево 1935;
5. Кривични закон Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 и 8/10;
6. Кривични закон Брчко Дистрикта БиХ, пречишћени текст, *Службени гласник БД БиХ*, бр. 47/11, 52/11 и 9/13;
7. Кривични закон Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13;
8. Кривични закон Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 и 42/11.

Senior Assistant Igor Petković, LL.M.

Faculty of Law, University of East Sarajevo

FAILURE TO REPORT THE CRIME OR THE OFFENDER

Summary

Falling into the category of offenses against justice, according to the usual classification, and into subcategory of obstruction of justice (alongside offenses such as incrimination obstructing judicial bodies and offenses against the decision of the judicial authorities), criminal offense of failure to report crime or offender, although closely related to criminal offense of failure to report the preparation of criminal offense (in relation to which it is seen as less serious offense) has statutory definition of a crime, and as such it is the subject of this paper.

The intention of the author is to clarify to a certain extent a legal obligation to report the offense and the offender by using historical, comparative and legal dogmatic method and to analyze the conditions fulfillment of which leads an individual into the crime zone.

Key words: *Failure to act; Duty; Crime zone.*